

A CICSERO KEZDEMÉNYEZÉS¹

A CICSERO, azaz a CI CSE RO a Civil Csereháti Roma Hírügynökség betűszava, mely 2008 novemberében alakult a Partnerségi Projektek kezdeményezésére.

A CICSERO név szinte teljes mértékben fedi azt, amiről szó van. Kivéve talán azt a körülményt, hogy a Hírügynökség maga gondoskodik a terjesztésről is, elektronikus anyagaink az interneten keresztül érhetőek el, a www.cicsero.net oldalon.

A Partnerségi Projektekről bővebben a www.pro-cserehat.hu oldalon tájékozódhat.

A régió

A Cserehát Magyarország északkeleti részén található. Három különösen hátrányos helyzetű kistérsége a szikszói, az edelényi, és az encsi. Összesen több mint száz, többségében kisebb település található ezen a területen, melyet egyik oldalról az Aggteleki, másik oldalról a Zempléni hegység, északról pedig Szlovákia határol. A Hernád és a Bódva folyók közötti terület, délről pedig Szikszó – ez a Cserehát.

A térségben a népesség legalább egytizede roma. Az átlagban való gondolkodás azonban itt (is) megtévesztő. Vannak olyan települések, ahol a cigányok száma 50%-on felül van, és vannak olyan települések is, ahol csak néhány roma család lakik.

E vidéken különösen magas a munkanélküliség, kielégítő tömegközlekedés hiányában a térség elszigetelt a regionális és országos központoktól, hiányzik a helyi fejlesztési aktivitás. Bár a Cserehát egész lakossága igen hátrányos helyzetben van, a helyi roma lakosságot különösen súlyosan érinti a munkanélküliség, a rossz egészségi állapotok, az oktatás gondjai. Az önfejlődés, a kitörés lehetőségei nagyon beszűkültek.

¹ Rövid összefoglalóm a Civil Csereháti Roma Hírügynökség munkájáról nem külső megfigyelés eredménye. A Cicsero Hírügynökség ötletgazdája és projekt-koordinátora is vagyok. A csereháti régióval az UNDP-SzMM Cserehát-program (2005–2007, <http://www.cserehat.hu/>) keretében ismerkedtem meg, amelyben mint helyi mentor dolgoztam.

Mi indokolta a CICSERO beindítását?

A csereháti valóságot külső fejlesztőként meg tapasztalva nyilvánvalóvá vált, hogy a település- és térségi szintű fejlődés egyik belső akadálya a cigány közösség integrációjának hiánya.

Elképzelhetetlen, hogy egy mondjuk háromszáz lelkes településen pozitív változások kezdődjenek el, amíg a faluban a nem roma és roma lakosság között nincs érdemi kommunikáció, nincs közös elképzelés arról, hogy mi lenne jó a falunak, a faluban lakóknak.

Ugyanakkor nyilvánvalóvá vált, hogy a cigányságról való kommunikáció térségi és országos szinten is egyoldalú. Ez a gyakorlatban nagyon leegyszerűsítve azt jelenti, hogy a cigányokról szóló kommunikáció, illetve híradás legtöbbször nem cigányoktól származik. A helyi roma lakosságnak nincs módja arra, hogy a cigányságról, illetve a cigányságot érintő témákról megnyilatkozzon.

A harmadik tényező az volt, hogy bár Magyarországon érvényben vannak anti-diszkriminációs törvények és a vonatkozó nemzetközi egyezmények, a gyakorlatban ennek a hatása sokszor nem tapasztalható. Az elmúlt évtizedekben a roma népesség helyzete romlott. Széles körben terjed a romákkal szembeni egyéni és intézményi előítéletes magatartás. Ma már vannak a politikai életben olyanok, akik nyíltan a romákkal szembeni bünbakkepzésre használják a többségi társadalom és a roma kisebbség együttélésének valóságos problémáit. A romák elleni fegyveres támadássorozat mutatja a fenyegető állapotot.

Rádásul a magyar média túlságosan is fővárosközpontú, helyi hírek ritkán jutnak el az országos médiába. A romákkal kapcsolatban ez talán még inkább elmondható, a hírekbe főleg a konfliktusok, bűnügyek esetén kerülnek be. Csak ritkán jut helyi „normális” helyi információknak.

Aligha várható, hogy a közeljövőben kedvezően változna ez a helyzet. De ettől függetlenül is fontosnak tartjuk a térségi gondolkodás megjelenését, nem csak és nem is elsősorban a médiában, hanem mindenek előtt a fejlesztési munkában.

Mi a CICSERO?

Civil. Csereháti. Roma. Közösségi. Online. Ezzel az öt szóval kifejezhető a CICSERO munkája és módszertana is.

A *civil* azt jelenti, hogy képzési programunk segítségével a helyi roma lakosság érdeklődő tagjait készítjük fel arra, hogy önállóan híryananyagokat készítsenek azokról a témákról, amelyek számukra fontosak, érdekesek, amelyeket saját maguknak (értsd: csereháti lakosság, roma lakosság) és a külvilág számára (értsd: országosan és külföldön is mindazok, akik állampolgárként vagy munkakörükből adódóan érdeklődnek a cigányokat érintő kérdések iránt).

A *csereháti* azt jelenti, hogy kizárólag a térségben keletkező és a térségben lakó tudósítók által készített munkákat jelentetünk meg a hírügynökség oldalán.

A *roma* azt jelenti, hogy híreinket olyan csereháti roma lakosok készítik, akik az általunk szervezett médiatréningeken való részvétel segítségével tudnak bekapcsolódni a munkánkba.

Milyen képzés?

Média-képzéseinket a térség falvaiban, általában különböző helyszíneken tartjuk. Úgynevezett videó-újságírást, az egyszemélyes stábok munkáját tanítjuk. Az egyszemélyes stáb a professzionális médián belül a legkorszerűbb munkamód. A szokásos módon, legalább három főből álló (operatőr, riporter, szerkesztő) stáb helyett egy ember megy a helyszínre, aki egy korszerű kamerával és a rendelkezésére álló sokrétű képességekkel könnyebben (és sokkal olcsóban) készíthet anyagokat, olyan helyszínekről is, ahova egy hagyományos nagy stáb nehezebben jut el.

Ezt a legkorszerűbb tudást kapják a CICSERO tudósító-jelöltjei, az országos média professzionális, vezető újságíróitól.

A CICSERO működésének kidolgozásakor fontosnak tartottuk, hogy olyan újságírókat tudjunk megnyerni a munkánknak, akik a mindennapi újságírásban aktívan részt vevő gyakorló szakemberek, ugyanakkor technikai tudásuk mellett magas szintű szakma-etikai elkötelezettséggel is rendelkeznek.

Tekintettel arra, hogy a CICSERO hírügynökség online portál, híryananyagainak nagy része rövidfilm. Tapasztalataink szerint a képi megjelenítés sokszor jóval informatívabb, mint a csupán írott szöveg.

Képzéseink ingyenesek, az egyetlen előzetes kritérium, hogy a jelentkező akarjon majd részt venni a CICSERO munkájában. Sem iskolai végzettség, sem életkor szerint nem szelektálunk.

A képzések között időszakban távoktatásos technikákat (e-mail) alkalmazva konzultálnak a tudósítók az újságírókkal.

A CICSERO szereplői és feladataik

A CICSERO Hírügynökség tevékenységét három fő szereplő látja el: a professzionális újságírók, a helyi tudósítók és a háttérmunkát végző management.

A helyi tudósítók tesznek javaslatot egy-egy tudósítás elkészítésére, az újságírók adnak tanácsot arra vonatkozóan, hogyan lehet minél sokrétűbben és kényelmesen körbejárni a témát. A helyi roma tudósítók így elkészült, megfelelő minőségű anyagai kerülnek fel a honlapra, és ezekért az anyagokért a tudósítók tiszteletdíjat kapnak. Ez az összeg egy segélyen élő személy számára jelentős kiegészítő jövedelemnek számít, és tapasztalataink szerint a pénz erős motivációs tényező. Ugyanakkor fontosnak tartjuk, hogy a helyi tudósítók segítsék egymást. Van, aki jól kérdez, van, aki ügyesen tartja a kamerát, van, akinek nagy a tekintélye a helyiek között. Elvárjuk a hozzánk csatlakozott emberektől, hogy szívesen működjenek együtt egymással. Ezt azért is fontosnak tartjuk, mert a hosszabb távú munka alapja a térségi együttműködés. Másodsorban pedig azért, mert – ha csak így, áttételesen is – szeretnénk változtatni „a cigányok nem tudnak, a cigányokkal nem lehet együttműködni” jellegű sztereotípiákon.

A CICSERO funkciói

Elképzeléseink és eddigi tapasztalataink szerint a CICSERO a következő funkciókat tölti be:

- 1.) civil újságírás, lehetőség arra, hogy a csereháti romák maguk adjanak számot saját életükről és mindarról, ami a környezetükben történik;
- 2.) olyan adatbázis (regionális audio-vizuális információs bázis) kialakítása a csereháti romák életéről, amelyet forrásként használhat bárki, aki e régióról és az ott élő romák helyzetéről kíván tájékozódni;
- 3.) az IT technológia elsajátítása, beleértve az internet információ-gyűjtésre való felhasználását is;
- 4.) az iskolán kívüli képzés és a nem-formális felnőttek oktatás (a résztvevők tanulják meg kifejezni magukat szóban és írásban);
- 5.) az aktív romák közötti együttműködés, kapcsolatrendszer kialakításának elősegítése, közöségfejlesztési erőforrás kialakítása;
- 6.) híd romák és nem romák között.

A felsoroltak közül az utóbbi három pontot külön is hangsúlyozni szeretném. Az elmúlt időszak

gyakorlata azt mutatja, hogy e célkitűzések megvalósulása különös perspektívát ad a CICSERO számára. Dinamikussá teszi munkánkat és nagy rugalmasságot követel a managementtől. Ez azonban csak akkor valósítható meg, ha a keretek biztosítottak.

Az alábbiakban egy rövid példával szeretném érzékeltetni, hogyan néz ki a *részvételi alapú tervezés* a gyakorlatban. Munkánkba egyre nagyobb mértékben kívánjuk bevonni a helyi tudósítóinkat, úgy is, hogy az általuk elképzelt és fontosnak tartott ötletek megvalósítására teremtsünk alkalmat.

A nagyidai tapasztalat

A falu, ahol egyik helyi tudósítónk lakik, testvértelepülési kapcsolatban van Nagyidával. Nagyida Szlovákiában található, a határtól nem messze. A testvértelepülési alkalmakkor cigányokat nem szoktak meghívni. Egyik tudósítónknak az az ötlete támadt, hogy talán mint CICSERO el tudunk jutni Nagyidára. Ennek az adta az aktualitását, hogy harminc éves testvértelepülési évfordulóra készülődtek.

Az ötlet megvalósításához a managementre „csak” annyi feladat hárult, hogy meghívassuk magunkat Nagyidára. Végül is sikerült. Aztán egy kisbusszal, 17 helyi résztvevővel elindultunk Cserhátról, két napra, Nagyidára. Napközben a két helyi cigánytelepen voltunk, este a falunap néptánc-sereglétét néztük meg a kastélykertben. A két telep nehezen feldolgozható élményt jelentett sok résztvevő számára. Tudósítóink jelentős része faluban és nem telepen lakó cigány. A Cserháton a belső elszigeteltség is igen nagymértékű, ami azt jelenti, hogy aki faluban lakik, nem tudja, milyen a

telepi élet. A látványtól középkorú férfiak sírtak – a nőket is megviselte, de ők kevésbé lepődtek meg –, pedig egy magyarországi telep sem mutat sokkal jobb képet.

A vasárnap délelőttünket arra szántuk, hogy a kastélykertben megosszuk és megbeszéljük egymással élményeinket. A több mint háromórásra sikeredett megbeszélés mindenki számára nagyon tanulságos volt. A „mit láttunk?“, a „hogyan lehet így élni?“ kérdések után jött a „mi közünk mindehhez, van-e valami közünk egyáltalán?“ Ezzel sok időt töltöttünk, majd egyszer csak valaki kimondta: „jőjjünk el együtt ismét, takarítani, rendet rakni a telepen”. Sokakban felmerült a kétely, hogy jó, de ettől mi változna, változna-e valami, de jó néhányan mondták, hogy igen, ők is feltétlenül jönnek majd segíteni.

A helyzet adta lehetőséget kihasználva a megbeszélés után rögtön megkérdeztük az alpolgármestert, hogy megtudjuk, hogyan fogadnák ezt a kezdeményezést. Várakozáson felül pozitív és nyitott választ kaptunk. Megköszönik és elfogadják a segítséget, hallottuk. A „nagyidai takarítás” szervezése most zajlik. Szeretnénk ehhez megnyerni Halmaj és Nagyida támogatását.

Ezzel a példával² azt szerettük volna bemutatni, hogy a civil médiában való tevékenykedés szorosan összefügg azzal, hogy a tudósítók azonnal reflektálnak is mindazokra a helyzetekre, amelyekkel találkozhatnak, ami visszahat a szűkebb és tágabb közösségre is. A civil roma média ily módon a képesség tétel (empowerment) hathatós eszköze lehet.

2 Az elkészült tudósítás itt látható: <http://www.cicsero.net/uj/index.php?page=TeljesCikk&Id=117>.

